

YU ISSN 0351 — 7926

**G O D I Š N J A K
G R A D S K O G
M U Z E J A
V A R A Ź D I N**

broj 7

V A R A Ź D I N 1 9 8 5.

Uredništvo:

Antica Bregović, Marina Šimek, Ljerka Šimunić, Jasna Tomičić

Za nakladnika:

Jasna Tomičić

**U povodu 40-godišnjice oslobođenja zemlje i 60-godišnjice postojanja
Gradskog muzeja Varaždin**

Pokroviteljstvo:

CONING Varaždin

CROATIA ZO osiguranja Zagreb — filijala Varaždin

NISRO »Varaždin«, Varaždin

OSIZ za obrazovanje radnika za samoupravljanje Varaždin

PPK KOKA Varaždin

PTT saobraćaj Varaždin — OUR TELEKOMUNIKACIJE

SIZ u oblasti kulture općine Varaždin

VAMA Varaždin — RZ ZAJEDNIČKI POSLOVI

VARKOM Varaždin

VARTILEN Varaždin

Lektura i prijevod:

Bosiljka Paska (hrvatski)

Zoran Dučakijević, Mirko Malez (engleski)

Doris Baričević, Ladislav Šaban, Silvija Šamarija i Marina Šimek (njemački)

Godišnjak je tiskan u 1000 primjeraka

Tisak: NISRO »Varaždin«, Varaždin

S A D R Ź A J

Jasna Tomičić, Gradski muzej Varaždin Šezdeset godina Gradskog muzeja Varaždin Sechzig Jahre Stadtmuseum Varaždin	5
Mirko Malez, Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara istraživačkog centra JAZU Spilja Vindija kao kultno mjesto neandertalaca The Vindia cave as a cult place of a neanderthal man	31
Marina Šimek, Gradski muzej Varaždin Kameni Vrh Kameni Vrh	49
Josip Crnički, Rudarsko geološko naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, OOUR Studij geotehnike Varaždin Petrografski opis artefakata s nalazišta Kameni Vrh kod Lepoglave Petrographische Beschreibung der Artefakte der Fundstelle Kameni Vrh bei Lepoglava	81
Željko Tomičić, Muzej Međimurja Čakovec Osvrt na jedan skupni nalaz antičkog novca iz Međimurja . . . Rückblick auf einen Gruppenfund Antiken Geldes aus Međimurje	87
Gustav Piasek, Medicinski centar Varaždin Nekoliko podataka o komunalnim, sanitarnim i socijalnim prilikama Varaždina u drugoj polovici XVIII stoljeća Einige Angaben über die Kommunalen, Sanitaren und sozialen Verhältnisse in Varaždin in der zweiten Hälfte des 18. Jhd.	97
Stjepan Hajduk, Zavičajni muzej Varaždinskih Toplica Prilog istraživanju povijesti pučkog školstva u Varaždinskoj županiji Beitrag zur Untersuchung der Geschichte des Volksschulwesens in der Varaždiner Gepschaft	107
Ivanka Štager, Gradski muzej Varaždin Tarifni pokreti i štrajkovi radnika u Varaždinu 1919—1929. godine Tarfbewegungen der Arbeiterstreiks in Varaždin von 1919 bis 1929	121
Miroslav Klemm, Gradski muzej Varaždin Zbirka pečatnjaka Gradskog muzeja Varaždin Eine Petschaftssammlung des Museums der Stadt Varaždin	133

Doris Baričević, Arhiv za likovne umjetnosti JAZU	
Kameni spomenik sv. Ivana Nepomuka pred varaždinskim Starim gradom	151
Eine steinerne Statue des hl. Johannes von Nepomuk vor der alten Burg in Varaždin	
Ladislav Šaban, Zagreb	
Dva Josipa Pape posljednji graditelji orgulja u Varaždinu	161
Zwei namens Josef Papa, die letzten Orgelbauer in Varaždin	
Tihomil Stahuljak, Filozofski fakultet Zagreb	
Pustolovine jednog ljubitelja stare odjeće i nošnje u poslijeratnome Varaždinu	177
Die Abenteuer eines Liebhabers alter Bekleidung und Trachten in Varaždin nach dem Kriege	
Ljerka Albus, Gradski muzej Varaždin	
Narodna nošnja varaždinskog kraja	191
Die Volkstracht der varaždiner Gegend	
Marijan Kraš, Varaždin	
Bednjunsko ženidbo — Bednjanska svadba	207
Die Hochzeit von Bednja	
Antica Bregović, Gradski muzej Varaždin	
Zbirka Carabida Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin	221
Sammlung Carabidae der Entomologischen Abteilung des Stadtmuseums Varaždin	

DVA JOSIPA PAPE POSLJEDNJI GRADITELJI ORGULJA U VARAŽDINU

Nesretna okolnost da otac i sin nose isto ime i vrše istu profesiju uzrokuje mnoge zbrke i suvišnih teškoća prilikom sređivanja njihovih biografskih podataka i često jako otežava nastojanje da se točnije odredi kome od njih pripada rad koji ne nosi točnije oznake pripadnosti. Nakon mnogo uloženog truda mislim da sam ipak uspio u dosta zadovoljavajućem obliku razriješiti nepodudarnost i unijeti reda u prikaz njihove djelatnosti u Varaždinu. Za raniji period prije dolaska u Varaždin nedostaju bilo kakvi podaci i treba za njima tragati u Sloveniji.

1.

Zahvaljujući sačuvanim matičnim knjigama moguće je fiksirati bar okvirne biografske podatke o članovima obitelji Papa.¹

Porijeklo obitelji nije moguće sasvim točno odrediti, ali se s dosta sigurnosti može uzeti da potječe iz Tržiča (Neumarkt) u Kranjskoj. U tamošnjim matičnim knjigama nedvojbeno leži ključ njihova porijekla, pa makar da upravo za Josipa Papu starijeg u matičnoj knjizi umrlih sv. Nikole u Varaždinu stoji da je rođen u Grazu (oko 1810).² Ako je taj (možda samo usmeno dani) podatak točan, moglo bi se zaključiti da su mu roditelji u doba njegova rođenja u Grazu možda samo prolazno živjeli, jer je bio zavičajan u Tržiču.³

Josip stariji (1810—1892) bio je oženjen Katarinom Premužič (Tržič, 1811 — Varaždin, 8. I 1883), koja je također rođena u Tržiču, ondje oko 1836. vjenčana, a ondje su rođena i sva njihova djeca.

U Tržiču se redom rodilo troje njihove djece za koje saznajemo iz varaždinskih matičnih knjiga (što znači da ih je moglo biti i više, ali su pomrle): sin Josip mlađi (Tržič, 1837 — Varaždin, 6. II 1907), drugi sin Augustin (Tržič, 1840 — Varaždin, 7. III 1914) i kćerka Apolonija (Tržič, 1846 — Varaždin, 4. III 1911).

Josip ml. bio je oženjen Terezom Breslmayer (Pröslmayer) (rođ. 1837. u Freistadtu, okružje Linz u Gornjoj Austriji, umrla u Zagrebu 18. VII 1911. u bolnici Milosrdne braće bolujući od raka, kao ranije i njezin muž). Nisu imali djece.

1. Matične knjige župe sv. Nikole u Historijskom arhivu u Varaždinu (dalje HAV) odnosno za kasnija godišta u tamošnjem Matičnom uredu.
2. Zapis smrti od 16. II 1982, uz naznaku da je umro 82 godine star i rođen u Grazu; stanovao je na Istočnom grabištu kbr. 275.
3. Josip Papa (bez pobliže naznake da li otac ili sin) susreće se u više navrata kao molitelj putnice odn. da magistrat u Tržiču izda potvrdu o tamošnjoj zavičajnosti.

Mlađi brat Augustin bio je po zanimanju čizmar odnosno postolar, oženjen s Marijom (Marijanom) Weichsler, koja je po jednom upisu rođena u Olomoucu, po drugom također u Tržiču. Nije poznato gdje je i kada umrla jer je po smrti svog muža doskora odselila zajedno sa sinom i snahom u nepoznatom pravcu. Imali su jedinog sina Godefrida (Varaždin, 1873, 6. XI — ?), koji je bio oženjen Marijanom Komarek (vjenčani u Varaždinu 3. II 1907), ali je odselio u Češku ili Njemačku, gdje je 1939. promijenio svoju vjeroispovijest.⁴

Konačno, kćerka Josipa st. Apolonija nije se udavala, već je svoj vijek završila kao služavka, kako je zapisano u matici umrlih. Živjela je u bijedi jer je još 1901. molila preko magistrata u Varaždinu potporu od svoje zavičajne općine u Tržiču ostavši bez ikakvih sredstava za život (služavke još tada nisu imale socijalnog osiguranja niti neku mirovinu).^{4a}

2.

Na važno pitanje gdje su oba Pape izučila svoj zanat za sada nije moguće pouzdano odgovoriti jer u varaždinskom arhivu nema takvih podataka. Kako su svi Pape zavičajni u Tržiču, mogli su poput nekih slovenskih graditelja orgulja svoj zanat izučiti u Grazu, ali je skoro vjerojatnije da su to učinili u nedalekom Kamniku u radionici tada poznatog orguljarskog majstora Petera Rumpela (1787—1861), koji je u svoje vrijeme uživao i u Hrvatskoj glas dobrog i solidnog graditelja.⁵ Način gradnje obojice Papa još najviše priliči njegovoj radionici, dok se znatno razlikuje od načina kojim grade ostali tadašnji slovenski graditelji u Ljubljani: A. F. Malachovsky (1812—1887), F. Goršič (1836—1898) i F. Ks. Dev (1834—1872).⁶ Ti su graditelji osim toga i po dobi vršnjaci Papâ pa nisu mogli biti njihovi učitelji.

Oba Pape, ili još vjerojatnije samo Josip ml., svoje su znanje kasnije dopunjavali putovanjima koje su iz Varaždina u više navrata poduzimali tražeći putnicu. Na žalost u registrima nije naznačeno za koje pokrajine traže putnicu kao ni mjesto kamo putuju, a još manje svrha puta. Putnice su tražene 1871, 1874, 1876. i 1888).

Nisu poznati ni motivi zbog kojih su Pape odjednom odlučili napustiti rodnu sredinu i odseliti u Varaždin, ali će to biti isključivo nada da će u novoj sredini moći naći bolje uvjete za svoju egzistenciju. Budući da su sva djeca bila već punoljetna, k tomu i oženjena, najvjerojatnije su ona bila poticatelji tog odlaska, a ne Josip stariji. Možda je razlog toj odluci ležao u tome što se ubrzo nakon smrti Petera Rumpela njegova radionica napustila pa se trebalo drugamo okrenuti za zaradom. U obližnjem Celju nije bilo izgleda da se razvije orguljarski obrt kraj već afirmiranih graditelja u Ljubljani i Mariboru, gdje je konkurencija bila prejak. Naprotiv, u Varaždinu tog časa nije bilo boljih orguljara, kako sam već ranije pisao.⁷

4. Naknadni upis u matičnu knjigu rođenih župe sv. Nikole unesen 1939. godine uz primjedbu »a catholica fide deficit«.

4a. HAV »Kazalo općinskog zapisnika« za g. 1901. br. 9943 i 10194/4272.

5. L. Saban, Orgulje slovenskih graditelja u Hrvatskoj, Rad JAZU br. 385 (1980), s. 52—55.

6. isti, s. 22—24.

7. Matija Jeremitz umro je 1854, Gotthard Steiniger već ranije, Ignaz Petter 1866, dok je njegov sin Josip bio slab i nesolidan meštar. — Usp. L. Saban, Stariji graditelji orgulja u gradu Varaždinu, Godišnjak GMV (1975) br. 5, s. 119—141; — isti, Graditelji orgulja u Varaždinu sredinom 19. stoljeća, GMV (1981) br. 6, s. 101—112.

Najkasnije u drugoj polovici 1866. Pape su napustili Tržič i naselili se u Varaždinu, gdje Josip ml. 19. siječnja iduće godine podnosi molbu gradskom poglavarstvu za dozvolu vršenja orguljarskog zanata u Varaždinu. Molitelj prilaže i tri priloga iz kojih se saznaje da je rođen 1837. u Tržiču (čime postaje nedvojbeno da je molitelj Josip ml. a ne stariji), zatim prilaže svoju putnu (naučničku) knjigu kao dokazalo da je izučeni majstor te konačno svjedodžbu tržičkog župnika o njegovu dobru vladanju.⁸

Iz toga slijedi zaključak da je Josip mlađi (tada već 30 godina star i oženjen) onaj koji je pokupio svoje stare roditelje i braću i odlučio u Varaždinu potražiti za sebe i sve njih bolje uvjete za život od onih koje su imali u Tržiču. Pouzdavajući se u svoje solidno stručno znanje i sposobnosti, za što je sigurno imao i pismene preporuke i svjedočanstva, nadao se da će se u novoj sredini ubrzo dokazati i uvesti.

Josipova je molba bila doskora povoljno riješena i on se mogao upisati u veliki ceh i otpočeti legalno s radom. No baš u povodu upisivanja u cehovsku knjigu (registar) otpočinje prava zbrka zbog pogrešnih i nemarnih ubilježbi, koje se najprije trebalo provjeravati i razmrsiti. Naime, u sačuvanoj knjizi upisa varaždinskih obrtnika pod naslovom »Kazalo svih obrtnikah i trgovacah počam od godine 1860 do 1. X 1884«, koja se čuva u arhivu magistrata,⁹ krivo su (možda i naknadno) uz imena naših majstora stavljene naznake (»stariji« i »mlađi«, što daje skroz krive navode. Tako piše: »Papa Josip stariji [ima biti mlađi! L. Š.] — orgularski obrtnik, [pristupio] 1867, 29. I, [pozivom na] spis 131 poglavarstvo: [obrt napustio] 29. 10. 1878. [pozivom na spis] br. 6893 politički [odio]«.

Ispravno pročitano to znači da se Josip Papa ml. u skladu s odlukama poglavarstva prijavio u veliki ceh kao obrtnik 29. siječnja 1867, a odjavio obrt 20. listopada 1878. I to bi bio prvi odsjek njegove djelatnosti u Varaždinu.

Naprotiv, drugi upis u registar obrtnika pogrešno je upisan kao da se odnosi na Josipa mlađeg, a ima se odnositi na Josipa starijeg koji tek 1872. prijavljuje obrt, htijući se očito iz nama nepoznatih razloga odijeliti od sina i samostalno vršiti svoju profesiju. Taj pogrešni upis glasi ovako: »Papa Josip mlađi [ima biti stariji, L. Š.], [prijavljen] 12. III [1872, pozivom na spis] br. 392, magistrat; [obrt opet odjavljen] 2. XII 1878, [pozivom na spis] br. 8386 politički [resor].« Prethodno je, naime, Josip Papa, po zanimanju »orgular«, predao 3. ožujka 1872. molbu magistratu da smije samostalno »izvršivati orgularstvo«; kao dokaze priložio je domovnicu iz Tržiča i svjedodžbu tamošnjih vlasti o njegovu dobru vladanju, »kao što i za vrijeme posljednjih godina u Varaždinu, kako je to slavnom Poglavarstvu dobro poznato.«¹⁰ Na temelju tih dokazala i njemu je poglavarstvo dopustilo prijem u »Poveljeni veliki ceh« u Varaždinu uz obavezu da se potom prijavi Trgovačkoj komori u Zagrebu. Iz naknadne ubilježbe je vidljivo da je Josip st. već nakon šest godina obustavio samostalan rad i otkazao obrt.

8. HAV spisi sjednica gradskog poglavarstva br. 131/1867.

9. HAV svezak bez signature pod citiranim naslovom, nepaginiran.

10. HAV spisi sjednica poglavarstva br. 392/1872.

Obojica Pape bavili su se osim orguljarstvom i popravljanjem svih vrsti instrumenata i stolarijom, što je uostalom izvorna profesija svih orguljara. Neobično je samo to da i kasnije (1. VI 1891) nalazimo u registru predmete magistratskih sjednica regest s podatkom da je Josip Papa st. gornjeg datuma definitivno odjavio svoj »orguličarski obrt«, iako nije jasno kada ga je u međuvremenu opet bio prijavio. Stanovao je u Dravskoj ulici.¹¹

U kasnijem opet upisu u isti registar obrtnika piše posve ispravno da je Josip Papa mlađi ponovo prijavio obrt 25. IV 1883. pozivom na spis br. 3166, a da ga je napustio 1901. pozivom na spis br. 1543.

U prvom razdoblju Josip ml. gradi nove orgulje u isusovačkoj crkvi u Varaždinu (1869), orgulje u Kelemenu (1870), Knegincu (1872), Glogovnici (1873) i Orehovici (prije 1878).

Nisu nam poznati točniji razlozi zašto obojica Pape 1878. otkazuju obrt, ali je to najvjerojatnije posljedica pomanjkanja poslova. U Hrvatskoj tih godina vlada velika privredna kriza pa je razumljivo da nitko nema sredstava za naručivanje novih orgulja, popravci pak donose malo, tek da se preživi. Ne smije se smetnuti s uma da su Pape sirotinja bez vlastite kuće i posjeda, nemaju odakle smagati za porez, jedva smažu za životne potrebe. Snalaze se kako najbolje znaju i umiju.

Josip se mlađi pokušava snaći tako da sa ženom Terezom otvara gostionicu i bavi se krčmarenjem. Posao ne ide dobro, tjeraju ih zbog neplaćene najamnine ili daća, u dva navrata čak se objavljuje javna dražba njihova pokretnog imetka (1880,¹² 1889¹³). Nateže se i s domobranskim zapovjedništvom tražeći naknadu šteta što su je domobrani počinili (valjda na okućnici ili u vrtu). Ni s gostioničarstvom ne ide glatko, globe ih zbog prekoračenja »zapornog sata«, tj. sata zatvaranja radnje, iako u više navrata mole dozvolu prekoračenja spomenutog sata.

Iz naplata različitih računa za ugađanje i popravak školskih klavira vidi se važno vrelo prihoda tog vremena, a i kasnije: ugađanje klavira i orgulja u gradu i okolici, a tako i ostalih instrumenata, dapače i gitara¹⁴, Pape zarađuju da se prehrane, a vjerojatno se bave i običnom stolarijom. S krčmarenjem Josip ml. definitivno prestaje 1885. kada otkazuje obrt, pošto je dvije godine ranije ponovo bio prijavio orguljarski obrt. Očito se činilo da opet nastaju bolje prilike za gradnju orgulja. Prijavljuje dakle »stolarski obrt«, »kojega je isti ovdje tjerao već pred 15 godina i kojega je prije 5 godina obustavio«, piše u molbi.¹⁵

Iz tog drugog razdoblja Papine djelatnosti u Varaždinu potječu orgulje u Gornjem Miholjancu (1881) i Nedelišću (1887) u Međimurju te popravak i povećanje orgulja franjevačke crkve u Varaždinu (1890). Nakon toga nije se mogao utvrditi ni jedan kasniji rad. Tek 1901. ubilježen je definitivni Papin otkaz obrta.¹⁶

11. HAV spisi sjednice od 22. VI 1981, spis br. 6833.

12. HAV spisi g. 1880. br. 2369, 2407. i 7182.

13. HAV spisi za god. 1899. br. 8000.

14. U posjedu gđe Lovorke Jurinac u Varaždinu nalazi se gitara na čijem je dnu cedulja: »Renovirt 1889 Josef Papa jun. Orgelbauer Warasdin«.

15. HAV spisi sjednica br. 3166/1883. Na poleđini spisa zabilješka: »Prijava orguljarskog (dakle ne samo stolarskog, op. L.Š.) obrta uzima se do znanja i dozvoljava da se ista unese u kazalo obrtnika pod br. 29.« — U spomenutom Kazalu obrtnika ponovni upis: Papa Josip mlađi, [obrt] orguljarski, [upis] 25. 4. (1883), [spis br.] 3166.

16. HAV bilješka u Kazalu obrtnikah: »napust [obrt] vidi br. 1543 ud. (?), g. 1901.«

Toj ubilježbi u Kazalu obrtnika zahvaljujemo siguran podatak o definitivnom gašenju orguljarskog obrta u Varaždinu.

3.

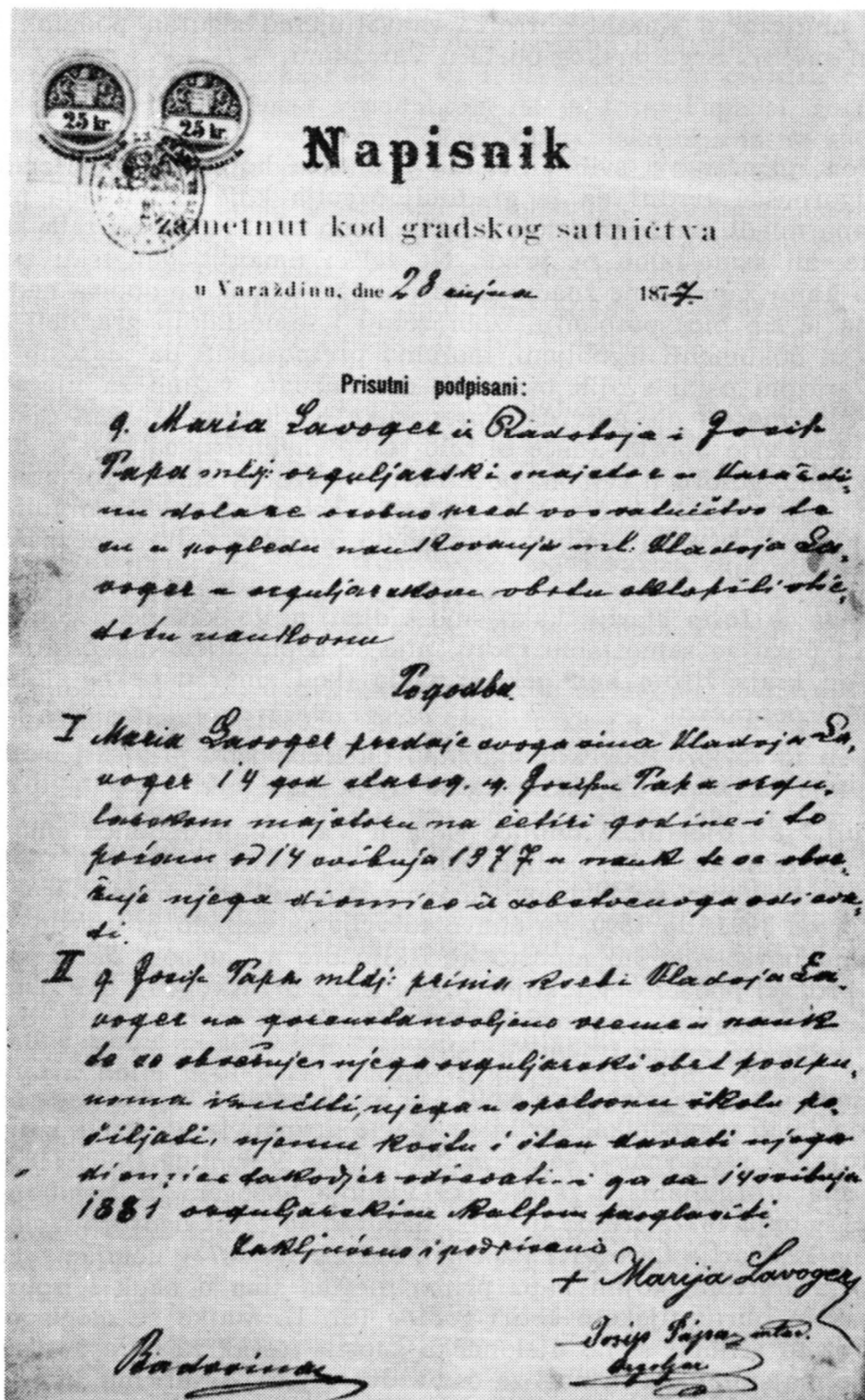
Nakon razmatranja svih arhivskih podataka kojima raspolažemo može se sa sigurnošću tvrditi da je graditelj orgulja koje ćemo sada prikazati Josip Papa mlađi, dakle sin, dok je otac samo orguljarski obrtnik koji vrši popravke, ali samostalno ne gradi. Ne želeći umanjiti zanatsku stručnost oca — o kojoj zapravo ne znamo ništa поближе — ipak se dobiva nedvojbeni utisak da je sin bio sposobniji, izobraženiji i samostalniji graditelj od oca. Premda su dokumenti izgubljeni, moramo pretpostaviti da je Josip ml. donio u Varaždin osim svojih osnovnih dokumenata važnih za njegovu građansku djelatnost i niz potvrda i preporuka o njegovu ranijem djelovanju, i to jamačno vrlo dobrih. Inače bi bilo teško shvatljivo na koji je on način već vrlo rano, gotovo u samom početku u Varaždinu stekao povjerenje svojih naručitelja i dobio tako veliku narudžbu kao što su velike orgulje u isusovačkoj crkvi. To je ujedno, koliko znamo, njegovo najveće poznato djelo, većega nije gradio.

Premda je Josip stariji, kako smo vidjeli, nešto kasnije i sâm zatražio obrtnicu i pokušao samostalno raditi, nije se uspio afirmirati, vratio je dozvolu i do kraja života kod nekoga radio (kod sina? u nekoj stolariji?) i samo vršio popravke.

Sve su to razlozi zbog kojih držimo da treba sinu pripisati i ona djela za koja nije izrijeком napisano da su djela Pape ml.

Orguljarsku djelatnost obojice Papa u Varaždinu ograničavamo na razdoblje od 1867. do 1901. godine, iako je u stvarnosti raspon djelatnosti znatno kraći. Prema sačuvanim podacima o orguljama proteže se od 1869. do 1878. i od 1883. do 1890. Za čitavo to vrijeme uspjelo je utvrditi 7 orgulja i jedno povećanje, što nipošto ne isključuje mogućnost da će se s vremenom pronaći podaci o još kojem djelu (npr. u Biškupcu). Sve ostalo prazno vrijeme ispunjuju popravci klavira i različitih instrumenata, dakako i orgulja, u samom gradu i okolici.

Za sada ostaje nepoznanica koliki je bio kapacitet Papine radionice, koliko je on imao pomoćnika, što bi se moglo doznati iz poreznih knjiga, ako još postoje. Za sada znamo samo za dvojicu: za Valentina Duha (1873), dva puta upisana u orguljama, i za dječaka Vladoja Lavogera iz Radoboja, kojega je 14. svibnja 1877. primio u nauk. Sačuvao se tekst ugovora između Vladojeve majke Marije Lavoger i Pape ml. (od 28. IX 1877), učinjen pred gradskim poglavarstvom, kojim Papa prima njezina sina u nauk i izobrazbu u orguljarskom obrtu tijekom četiri godine (Sl. 1). Majka se mogla obvezati da će kroz to vrijeme samo djelomično snositi trošak za odjeću svoga sina, dok će se majstor Papa brinuti za ostali dio odjeće, davati mu stan i hranu, dati ga u tzv. »opetovnu školu« (u to vrijeme uvedeno je za bana Mažuranića obavezno produžno školovanje svih učenika koji su završili osnovnu školu, a nisu nastavili školovanje, koje je imalo svrha da učvrsti u ranijim razredima stečeno znanje »opetovanjem« gradiva, otuda naziv »opetovnica«).

Sl. 1. Pogodba Josipa Pape ml. o primanju u nauk Vladoja Lavogera
Abmachung Josef Papa des Jüngeren über Aufnahme Vladoja
Lavogera in die Lehre

Najvažnija je obaveza da će Papa točno 4 godine kasnije, 14. svibnja 1881., proglasiti Vladoja orguljarskim kalfom.¹⁷ Nije poznato da li je dječak doista stigao izučiti orguljarstvo jer već iduće godine Papa napušta obrt, a i Lavogerovo ime ne susreće se više. Profesija bez perspektive nije mogla imati ni nasljedovatelja.

R A D O V I

1. **Varaždin, isusovačka crkva.** — Do 1869. tu su postojale velike barokne orgulje koje je, prema Vaninu, isusovački kolegij nabavio 1764. godine, a mogle su imati 14 ili 16 registara i dva manuala (pozitiv u ogradi pjevališta).¹⁸ Danas stoji samo još izvorno kućište, straga nadograđeno, ukrašeno vrlo kvalitetnim skulpturama.¹⁹ Originalna dispozicija isusovačkih orgulja nije više poznata, već samo dispozicija Papina, koji je dobio zadatak da u staro kućište ugradi nove orgulje. Papina je dispozicija sačuvana jer ju je Anselmo Canjuga objavio dok su još orgulje stajale.²⁰ Jer već 1933. Josip Brandl iz Maribora odstranjuje Papino djelo i gradi posve nove koncertne orgulje, ove sadašnje.

Prema Canjuginom zapisu dispozicije (usp. tabelarni prikaz) Papa je izradio djelo od 17 registara uključivši tu i pozitiv u ogradi pjevališta. Time on u broju registara nije unio bitnih promjena pa je, izgleda, upotrijebio stare zračnice, o čemu nešto kasnije.

Dispozicija njegovih orgulja je romantička i nema nikakve veze s ranijim baroknim instrumentom: skromna piramida principalovih registara sastavljena isključivo od oktavnih registara s miksturem na vrhu, k tome još četiri osamstopnih registara flautâ različitih tipova te dva registra od četiri stope (od kojih je jedan gudački), bez ijedne kvinte u čitavom »Werku« tipična je značajka stila romantizma. U drugom manualu samo tri registara (dakako i tu bez kvinta) nemaju karakter baroknog pozitiva nego romantičkog manjeg konstatirajućeg tijela u biti srodnog duha »werka«; pedal je ostao klasičan sa svoja tri uobičajena registra s dodanom njemačkom kvintom.

Treba požaliti da o zvuku tih orgulja Canjuga ništa ne bilježi i time nam uskraćuje jednu važnu informaciju.

Jedna negativna značajka već je na prvi pogled očigledna: mehanička traktura vrlo je opora i prsti je teško svladavaju.²²

Na stijenki kućišta Canjuga je zapazio zapis o kolaudaciji orgulja 3. travnja 1869. koju je izvršio August Leskovar. Taj datum možemo smatrati sigur-

17. HAV spisi magistrata 7001/1877.

18. M. Vanino, Povijest isusovačke crkve u Varaždinu (1632—1773), *Katolički list*, Zagreb 1917, 42-44, s. 152.

19. Karakteristično je da su na orgulje stavljene skulpture dvaju isusovačkih svetaca, dvaju anđela i na vrhu svetoga Florijana, na čijem je štitu kasnije jako iskvareni natpis čiji je tekst: S.S. / . . . NANI (!?) / CELI / ASSTITE / NOBIS /, što bi trebalo čitati »Sveti (. . .) nebesa, stojte uz nas, tj. štitite nas. Javljanje kipa svetog Florijana na orguljama ikonografski je posve neuobičajeno i može se jedino protumačiti stavljanjem orgulja pod svečevu vrhovnu zaštitu, znak da se nije zaboravilo da su u toj crkvi u ranijim požarima postradale orgulje dva puta.

20. A. Canjuga, Orgulje grada Varaždina, *Sv. Cecilija* (1920), s. 131.

21. Isti piše u navadenom napisu: »Klavijatura je nepotpuna, tj. velika oktava u manualu i pedalu«, što znači da se radi o zračnicama na stari barokni sustav s pokraćenom oktavom, što opet dopušta zaključak daje Papa zadržao izvorne zračnice jer se takav stari sistem definitivno napušta 1850.

22. Canjuga: »(Orgulje su) vrlo naporne za sviranje, osobito kad se Coppelzug otvori« (ibid.). — Na žalost tu sam osobinu našao i kod Papinih orgulja u Orehovici.

nim podatkom o godini gradnje instrumenta.²³ Tri godine kasnije upisao se i Papin pomoćnik Valentin Duh, koji je izvršio neki popravak.²⁴

Canjuga izričito označuje te orgulje kao djelo Josipa ml. Pape pa pretpostavljamo da je na sviraoniku postojala Papina pločica. Taj nam podatak odlično potvrđuje pretpostavku da je baš Josip ml. bio taj koji je 1867. zatražio dozvolu rada i upisao se u registar obrtnika, a ne njegov otac.

2. **Kelemen.** (Sl. 2) — Ove najmanje Papine orgulje, za koje znamo, nemaju pedala i imaju samo šest registara. Danas su potpuno zapuštene i oštećene, svirale dijelom raznesene. Registre nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi (v. tabelu).

Zapis na poklopcu zračnice otkriva da su orgulje građene u Varaždinu još 1869. i postavljene u Kelemenu 20. kolovoza 1870.²⁵ Zapis na pločici pak hrvatski je i glasi: »Josip Papa klavirnik i orguljnik iz Varaždina.« Trbušasto ispupčeno kućište zanimljivo je stilsko rješenje fronte.

3. **Kneginec.** (Sl. 3) — Za tu je crkvu Josip Papa 1872. izradio manje orgulje uz cijenu od 700 forinti. Kneginečki su župljani sakupili 500 forinti, a za ostatak se župnik obratio preko općinskog poglavarstva u Novom Marofu (upravna nadležnost Kneginca) gradskom poglavarstvu u Varaždinu s molbom da bi varaždinski građani sakupili ostatak od 250 forinti, jer je grad Varaždin ionako kolator kneginečke župe.²⁶ Graditeljeva cedulja u zračnici potvrđuje godinu 1872. kao godinu gradnje.²⁷

Kod pregleda 1972. orgulje su zatečene u potpuno zapuštenom stanju, već davno izvan upotrebe i djelovale su jako trošno. Prvi ih je popravljao Josip Petter 1879, jamačno zato jer Papa više nije držao radionicu.²⁸ Popravaka je bilo i kasnije, kako je vidljivo iz župske spomenice, iako ti nisu bili od većeg značenja, pa možemo smatrati da su orgulje još uvijek u izvornom stanju.²⁹ Dispozicija im počiva na principalu 4' (v. tabelu) kao i orgulje u Kelemenu, ali imaju pedal.

4. **Glogovnica.** — Te Papine orgulje srednje veličine (10 registara) proživljavaju tužnu sudbinu agonije: stoje posve zapuštene, razjedene od crvotočina, znatan broj svirala nedostaje, odavna nije nitko svirao.

Na pločici se čita natpis da je graditelj Josip Papa mlađi. Godina 1873. kao godina gradnje otkrivena je na zapisu u orguljama. Na daski zračnog

23. Canjuga: »U ormaru orguljskom našao sam u jednom kutu napisano: Colaudirt 3/4 1869 August Leskovar Warasdin« (ibid.)

24. Canjuga: »U drugom kutu (ormara): Walentin Duch Gehilf bei Hern Josef Papa in Warasdin 1972« (ibid.).

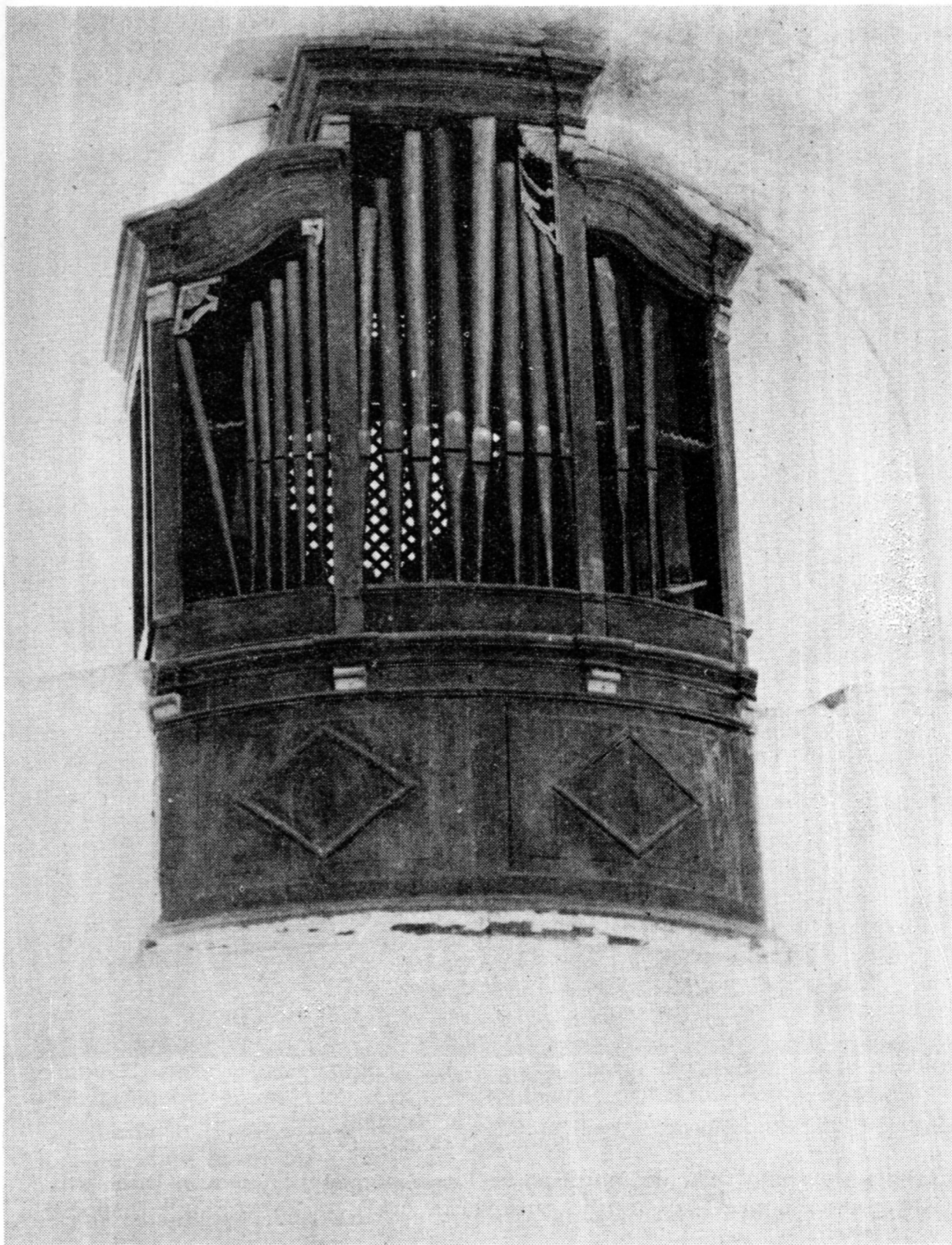
25. Zapis: »Josef Papa Orgelbauer under den Herrn v. Ladcko Baranbaš, Girchen propst Peter Horvatić gebaut ano 1869. in Warasdin Aufgestellt an den 20 August 1870.« — Podatak među dokumentacijom u Rep. zavodu za zaštitu spomenika kulture (dalje RZZSK) u Zagrebu, Zapisnik br. 77 od 20. VII 1972.

26. HAV sjed. zap. — spisi br. 1354/1872.

27. Cedulja glasi: »Gebaut ano 1872 Josef Papa Orgelbauer in Warasdin.« — Zapisnik br. 79 od 20. VII 1972 u RZZSK.

28. O tome više L. Šaban, Graditelji orgulja... sredinom 19. stoljeća, s. 107.

29. O kneginečkim Papinim orguljama postoji zanimljiva bilješka koju je u Sv. Ceciliji objavio nekadašnji tamošnji župnik Mirko Novak (1979—1928), koji je bio glazbeno nadaren i u svoje vrijeme cijenjen kao skladatelj crkvenih popijevki, prema tome u pogledu ocjene zvukovnosti orgulja meritorno lice. On piše (Dopis iz Kneginca, Sv. Cecilija 1916, s. 76-77): »(Orgulje su) još i sada dosta jake. Popravljen su ili bolje očišćene od prašine god. 1914. (...) Kod promjene vremena, osobito, za magle, onda su strašno nedušljive te treba koji čas da se primire. Tu nešto cvili, jauče, drhće, pišči, da ti kroz uha prodire. Nakon te predigre dade se, hajdede, nekako s tim šest (trebalo bi biti sedam, L. S.) registara ravnati. Mezzoforte je ugodan, a piano se dobro čuje. To je dovoljno da se mogu pratiti pjesme i preludirati.«

Sl. 2. Orgulje u Kelemenu
(Foto: N. Vranić)
Die Orgel in Kelemen
(Foto: N. Vranić)

Sl. 3. Orgulje u Knegincu
 (Foto: N. Vranić)
 Die Orgel in Knebinec
 (Foto: N. Vranić)

kanala i u samoj zračnici potpisao se Papin pomoćnik Valentin Duh, koji je iste godine popravljao orgulje isusovačke crkve u Varaždinu.³⁰ Dispoziciju v. u tabeli.

30. Pločica (tisak): »Josef Papa jun. Orgelbauer in Warasdin.« U srednjoj zračnici: »Josip Papa mladi klavirnik i orguljar u Varaždinu 1873. Gehilfe Walent Duch.« — Podaci u RZZSK zapisnik br. 122 od 28. 7. 1982.

5. **Orehovica.** — U ovoj su se zagorskoj župi nalazile poveće Papine orgulje. Ako i siguran datum gradnje nije poznat, one su nedvojbeno djelo iz prvog razdoblja, građeno između 1873. i 1878.

Te sam orgulje još 1966. zatekao in situ. Imale su dva manuala i 13 registara, dakle veće djelo po tipološkom redu. Tada su još bile u upotrebi, dakle potpuno očuvane, ali već jako neispravne, vrlo istrošene mehanike pa se jedva sviralo, dok je samo sviranje bilo silno otežčano lošom i zarđalom mehanikom. Registri su bili vrlo neispravni, neki izvan upotrebe. Ipak, zvuk je bio iznenađujuće povoljan, pun i primjeren prostoru. Na sviraoniku stajala je pločica s natpisom: »Josip Papa mlađi, orguljar u Varaždinu«.

Na žalost te jedine Papine orgulje, koje sam mogao čuti, razvaljene su 1969. kada su kod Filipa Antolića Sobana naručene nove, koje tu sada stoje.

6. **Gornji Mihaljevec.** — Već je rečeno da od 1878. dalje nastupa prekid u Papinu poslovanju, on otkazuje orguljarski obrt.

Prema predaji orgulje ove crkve nisu bile izvorno građene za nju, nego za kapelu Sveti križ Dravski župe Mala Subotica. To bi moglo biti točno jer se na kućištu straga vide tragovi koji upućuju da su one ranije stajale na mnogo nižem i tješnjem prostoru nego li danas. U zračnici su nađeni ostaci cedulje čiji zapis upućuje jedva na godinu 1881.³¹

I te su orgulje bile potpuno zapuštene, sviraonik smješten u ogradi pjevališta poput nekog pozitiva, ali s lažnim sviralama u tobožnjem prospektu. Te su orgulje srednje veličine s 8 registara i s jednim manualom (v. tabelu).

7. **Nedelišće.** — Među svim Papinim orguljama te su orgulje imale najneobičniju dispoziciju (v. tabelu s izvornom dispozicijom), jedinstvenu u čitavoj Hrvatskoj. Umjesto principala 8' ili 4' u prospektu su stajale svirale duboke (!) kvinte 5 1/3', koja se u manualu samo ponekad gradi kod vrlo velikih orgulja (gdje je principal 16' temeljni registar), a nikada kod manjih. Kao kvinta, taj se registar mogao upotrijebiti samo u plenu, pa je bilo neracionalno stavljati ga u prospekt, kamo se obično stavljaju temeljni registri.

Cedulja na sviraoniku je ime graditelja i godinu 1887. — ako je dobro pročitana. Sam graditelj popravio ih je deset godina kasnije, a i poslije je bilo popravaka.

God. 1933. izvršila je tvrtka Lindauer i Majdak temeljiti popravak i nadopunu nekih registara, kojom je prilikom duboka kvinta u prospektu pretvorena u principal 8' kao kod normalnih orgulja, a gamba 4' pretvorena u gambu 8', čime je osamstopna baza orgulja snažno naglašena, što je uvelike odgovaralo tadašnjem ukusu, ali je u potpunosti prekrilo Papin naum.³²

Snašla ih je slična sudbina kao i ostale Papine orgulje: u crkvi se 1972. koristio samo harmonij.

8. **Varaždin, franjevačke orgulje.** — Te su orgulje posljednji Papin rad za koji znamo, u stvari nikakva cjelovita gradnja nego samo generalni po-

31. Cedulja u sviraoniku (djelomično tiskan tekst a djelomično pripisan tintom): «... 7. (18) 81 Josef Papa jun. Orgelbauer und Clavirmacher ... (unter dem) Pfarr (er) ... ek Warasdin.» Cedulja je dosta oštećena pa dijelovi teksta manjkaju. — Podatak u RZZSK zapisnik br. 63 od 18. 7. 1972.

32. A. Canjuga, Popravak orgulja u župskoj crkvi u Nedelišću, **Sv. Cecilija** (1933) s. 199.

pravak i povećanje ranijeg baroknog instrumenta, koji su 1753. gradili vlastiti franjevački graditelji Cirijak Jäger i Vital Zolner.³³ Te još strogo barokno koncipirane orgulje Papa je 1890. povećao pridodavši pozitiv s tri registra (dakako i drugi manual). Ti bi registri imali biti principal 4', gedeckt 8' i flauta 4'. Kako se u zabilježenim dispozicijama spominje i mala kvinta 1 1/3', valjda je i ta postojala.³⁵ Same pak orgulje imale su 12 registara klasične barokne dispozicije, kako ju je 1928. Milan Majdak zabilježio. Pomodni »registar« harmonijum stavljen je 1923. godine i nema veze s koncepcijom orgulja. Papine orgulje s dodanim pozitivom pamti o. Paškal Cvekan iz vremena svog klerikata u tom samostanu, ali se vara kad pomišlja da su to još one stare orgulje iz 1753.³⁶

Vječna je šteta da je te izvorne barokne orgulje, koje ni Papa nije oborio, u potpunosti i do neprepoznatljivosti pregradio i povećao Franc Jenko iz Šent Vida,³⁷ a poslije drugog svjetskog rata u potpunosti preudesio i modernizirao o. Pankracije Vupora. Danas su to moderne (negotove) koncertne orgulje ni približno nalik ranijima.

O S V R T

Graditeljstvo Josipa ml. Pape može se u cijelosti priključiti stilu koji je kod nas uhvatio korijene u drugoj polovici prošlog stoljeća kao odvjetak romantizma: u dispoziciji prevladava naglašen broj osamstopnih registara, odbacuju se ili drastično reduciraju alikvotne kvinte (orgulje u Nedelišću u svom izvornom obliku stoje kao posve osamljen primjer za sebe), izbjegavaju se viši slojevi principalove piramide, pa čak i miksture oslabljuju kao završeci. Ako postoji drugi manual, taj gubi značenje baroknih pozitiva, odbacuje kvinte i miksturu i pretvara se u posve romantički oblikovani kontrastirajući korpus.

Papine dispozicije u pravilu ne odaju neku osobnu fizionomiju — uz izuzetak orgulja u Nedelišću, — ne iznevjeruju uobičajenu zanatsku recepturu, ne ukazuju na neku stvaralačku potrebu majstora (ili naručitelja?) za traganjima i iskazom vlastitih muzikalnih shvaćanja. Papa ostaje vjeran solidnom zanatu i oprobanim iskustvima koje je kao naučnik primio od svog principala. Krajnja pak nemaštovitost u oblikovanju kućišta odaje u punom značenju provincijalni ukus bez bilo kakve stilske orijentacije u okvirima našeg stilskeg historicizma: ni po čemu se ne izdvajaju od krajnje prosječnosti, osim po neukusu.

I što još preostaje da se kaže o umijeću orguljara od čijeg se rada nije mnogo očuvalo, a i to što još postoji nalazi se u najzapuštenijem stanju do kraja nesposobno da se proizvede makar samo jedan ton. A ocjena zvučnosti ne ovisi samo o jednom tonu, nego o cjelokupnosti čitavog tonskog materijala kao i pojedinih registara napose.

33. P. Cvekan, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu* (1978) s. 95.

34. Iz sačuvane Papine dispozicije (o tome malo kasnije) dade se dobro očitati izvorni barokni sastav, iz kojega proizlazi da orgulje nisu mogle imati 14 (kako drži P. Cvekan) nego samo 12 registara. Dispozicija tih baroknih orgulja, koje su imale samo jedan manual (drugoga je dodao tek Papa) bila je slijedeća: a) Manual: principal 8', octav 4', Quint 2 2/3', superoctav 2', quint 1 1/3', mixtur 2x, copula 8', gedeckt 4' i flauto 4'; b) pedal: subbass 16', principalbass 8' i octavbass 4'.

35. A. Canjuga, *Orgulje grada Varaždina, Sv. Cecilija* (1920) s. 13o.

36. P. Cvekan, n.d.j. s. 95.

37. K. Kupres, *Obnovljene orgulje u varaždinskoj franjevačkoj crkvi, Sv. Cecilija* (1938), s. 10-11.

Ako smijem dozvati u sjećanje utisak koji sam prije mnogo godina ste kao svirajući na tada već jako manjkavim orguljama u Orehovici: zvučnina je strana bila dosta zadovoljavajuća, iako bez naročitih nekih karakteristika. Vidi se da je Papa bio stručno dobro i solidno izobraženi majstor, iako ni tu baš u svim pojedinostima i s jednakim uspjehom. Umio je vrlo lijepo izrađivati svirale, vjerojatno i intonirati, ali je zato mehanička strana njegovih instrumenata slabije polazila od ruke, svirljivost je bila neobično teška, mehanika nezgrapna.

Da je posjedovao znanja i za izradu većih i ne samo manjih instrumenata, svjedoči podatak da je već rano, zapravo odmah u početku, dobivao veće narudžbe i izrađivao dvomanualne orgulje (Varaždin isusovačka crkva, Orehovica), što je svakako dokaz da je zadobio povjerenje naručitelja u Varaždinu i okolici. Stječe se utisak da su ga kao majstora cijenili i tražili. Uostalom, njegove orgulje nisu ni po čemu zaostajale za istovremenim orguljama koje gradi npr. Mijo Krainc u Mariboru, iako ne dostižu kvalitetu boljih radova Mije Heferera (Gradec, Križovljan, Vinica, Ivanec). Pokojni graditelj orgulja Milan Majdak, koji je između dva rata popravljao sve poznate Papine orgulje i dobro ih poznavao, izražavao se pozitivno o zvučnom utisku i zanatskoj obradi svirala; dakako, mehaničke je nedostatke također isticao.

Sve to govori u prilog pretpostavci da je Josip ml. bio dobro izučeni majstor, sposoban i za veće narudžbe, koji se u toku života nastojao usavršavati koliko mu je kraj njegovih materijalnih prilika bilo moguće, što svjedoče njegove putnice.

Da se nije mogao više razviti, krivnja leži velikim dijelom u općim ekonomskim prilikama u kojima se sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća nalazi Hrvatska. Obustava obrta (prva) očit je dokaz takvoga stanja. Ali kad je devedesetih godina nastupilo poboljšanje, nadošao je u Hrvatsku novi val kao posljedica novo pronađenog pneumatskog sistema pokretanja svirne mehanike, koji je omogućavao eliminiranje svakog otpora tipke kod sviranja i time skinuo s dnevnog reda problem dotadašnje često vrlo teške svirljivosti instrumenata, a koji je uz to izazvao primjenu posve novog sustava gradnje ventila i zračnica, što je sve tek trebalo izučiti i naučiti primjenjivati. To bi značilo i preuređenje radioničkog pogona, za što sve ostarjeli Papa nije imao ni snage, ni sredstava, a čini se ni pravog interesa, pa nije bio u stanju da odgovori zahtjevu vremena.³⁸

Prirodno je da je i on dočekao sudbinu da ga još za života vrijeme preгази. Velike moderne orgulje, koje je u varaždinskoj župnoj crkvi sv. Nikole 1895. postavio Josip Brandl iz Maribora, rječit su biljeg sudbinske prekretnice naglo nadirućeg pritiska novog doba: otada tko u Hrvatskoj nije mogao modernizirati način gradnje orgulja i prebaciti je na novu mehaniku, otpao je. K tomu češke tvornice (Rieger, Tuček, Mölzel) doskora opasno konkuriraju na našem tržištu i, kao jeftinija tvornička roba od radionički izrađene, nameću domaćim radionicama žilavu borbu za opstanak. Održale su se samo

38. Prema iskazu pok. graditelja Branka Erhatica, njegov je djed Josip Erhatic (utemeljitelj tvrtke u Križevcima) kao mladi izučeni majstor najprije pokušao raditi kod Pape u Varaždinu, ali ga je već za kratko vrijeme napustio uvidjevši da je u svom zanatu zastario i izvan tokova suvremene gradnje. To ga je ponukalo da otvori samostalnu radionicu u Križevcima.

one koje su bile u stanju prihvatiti izazov (u prvome redu zagrebačka tvrtka Heferer pa Erhatic u Križevcima, Holub u Požegi i kratkotrajno Fabing u Osijeku). Ostale su radionice nestale ili se srozale na običan servis. Otkaz obrta Josipa Pape ml. 1901. godine samo je posljedica tržišne selekcije.

S tom godinom ujedno nestaje u Varaždinu plemeniti zanat gradnje orgulja za vazda.

PREGLED DISPOZICIJA ORGULJA JOSIPA PAPE mlađeg

VARAŽDIN ISUSOVAČKA CRKVA 17/II (1869)	VARAŽDIN FRANJEVAČKA CRKVA 16/II (1890)	OREHOVICA Ž. CRKVA 13/II (1878?)	GLOGOVNICA Ž. CRKVA 10/I (1873)
I. Principal 8' Octav 4' Superoctav 2' Mixtur 3x Bourdon 8' Coppel 8' Gedeckt 8' Trav. Flöte 8' Coppel 4' Gamba 4'	I. Principal 8' Octav 4' Quint 2 2/3 Superoctav 2' Quint 1/3 Mixtur 2x Copula 8' Gedeckt 4' Flauto 4'	I. Prinpical 8' Octav 4' Mixtur 2x Bourdon 8' Koppel 8' Flauto 4'	Principal 5 1/3' Octav 4' Superoctav 2' Mixtur 2x Flauto 8' Gedeckt 8' Flauto 4'
II. Principal 4' Coppel 8' Trav. Flöte 4'	II. Principal 4' Quint 1 1/3' Gedeckt 8' Flauto 4' Harmonium	II. Octav 2' Viola 8' Trav. Flöte 4'	
Pedal	Pedal	Pedal (C-g)	Pedal (C-f)
Subbass 16' Principalbass 8' Quintbass 5 1/3' Octavbass 4'	Subbass 16' Principalbass 8' Octavbass 4'	Subbass 16' Principalbass 8' Octavbass 4'	Subbass 16' Principalbass 8' Octavbass 4'
NEDELIŠĆE Ž. CRKVA 9/I (1887)	G. Mihaljevec Ž. CRKVA 8/I (1881)	KNEGINEC Ž. CRKVA 7/I 1872)	KELEMEN KAPELA 6/I (1870)
Principal 5 1/3' Octav 4' Octav 2' Flauto 8' Gedeckt 8' Flauto 4' Gamba 4'	Principal 8' Superoctav 2' Mixtur 2x Flaut major 8' Flaut minor 4' Hohlflöte 4'	Principal 4' Octav 2' Mixtur 2x Gedeckt 8' Flauto 4'	Principal 4' Octav 2' ? Gedeckt 8' Flauto 4' ?
Pedal	Pedal (C-f?)	Pedal (C-f)	—
Subbass 16' Principalbass 8'	Subbass 16' Violonbass 8'	Subbass 16' Octavbass 8'	

ZWEI NAMENS JOSEF PAPA, DIE LETZTEN ORGELBAUER IN VARAŽDIN

ZUSAMMENFASSUNG

Im Laufe des 19. Jahrhunderts hatte es den Anschein, als würde sich in Varaždin ein stärkeres Orgelbauzentrum entwickeln. Die schlechten wirtschaftlichen Verhältnisse in Kroatien liessen dies jedoch nicht zu, und Ende des Jahrhunderts verschwand diese Tätigkeit in Varaždin endgültig.

Die letzten Varaždiner Orgelbauer waren zwei Josef Papa, Vater (1810—1892) und Sohn (1837—1907). Die Familie stammt aus Tržič (Neumarkt) in Krain (obwohl Josef d. Ä. in Graz geboren wurde), wo alle Kinder das Licht der Welt erblickten und alle Papas heimatberechtigt waren. Im Jahre 1867 übersiedelte die ganze Familie nach Varaždin, wo Josef d. J. eine Werkstätte eröffnete, die anfangs ziemlich gut ging. Der Vater begnügte sich meistens mit Reparaturen. Wegen der aufkommenden schweren wirtschaftlichen Krise stellte Josef d. J. seine Arbeit vorübergehend ein und eröffnete ein Gasthaus, doch kehrte er 1883 zum Orgelbau zurück (1901 gab er sein Gewerbe endgültig auf).

Es scheint, dass die Papas in der Werkstätte des soliden slowenischen Orgelbauers Peter Rumpel (1787—1861) aus Kamnik (Stein) in Krain in der Lehre waren. Papas Arbeiten lassen eine solide, wenn auch durchschnittliche gewerbliche Ausrüstung ohne besondere Physiognomie erkennen. Am besten zeigt er sich bei der Ausarbeitung der Pfeifen, worin er eine gute gewerbliche Fertigkeit aufweist, während ihm die Konstruktion der Mechanik weniger gut gelingt. Er baut ausschliesslich nach dem Schleifladesystem; seine Dispositionen bewegen sich im konventionellen Rahmen des Romantismus der zweiten Hälfte des Jahrhunderts: es überwiegen achtfüssige Register ohne Quintaliquote und mit schwacher Mixtur am Ende.

Papa d. J. baute seine Orgeln nur in der Region von Varaždin, daher nimmt er im Rahmen des Orgelbaus in Kroatien nur einen regionalen Platz ein. Bekannt sind seine Orgeln in der Varaždiner Kirche des ehem. Jesuitenkollegiums (1869), in Kelemen (1870), Kneginec (1872), Glogovnica (1873), Orehovica (vor 1878), Gornji Mihaljevec (1881), Nedelišće (1887) und die Vergrößerung der Orgel in der Varaždiner Franziskanerkirche (1890). Zwei Manuale hatte nur die Orgel des Varaždiner Kollegiums und die der Kirche in Orehovica, alle anderen haben ein Manual.